

Ohjeistus kehityspoliittisten painopisteiden, ihmisoikeusperustaisuuden ja hyödynsaajien määrittämiseen liittyen

PAINOPISTE I: NAISTEN JA TYTTÖJEN OIKEUDET JA ASEMA OVAT VAHVISTUNEET

Hanke/ohjelma kohdentuu painopistealueeseen I kun sen tavoitteena (outcome-taso) on esimerkiksi jokin tai useampi seuraavista:

- Naisten ja tyttöjen **autonomia ja itsemääräämisoikeus on** vahvistunut lisäämällä tietämystä ja mahdollisuuksia vaatia omia oikeuksia ja tehdä itseä koskevia päätöksiä. Miesten ja poikien osallistuminen tasa-arvotyöhön on vahvistunut.
- Naisten ja tyttöjen **poliittinen osallistuminen ja - päätöksentekomahdollisuudet** ovat vahvistuneet ja/tai lisääntyneet.
- Naisten ja tyttöjen osallistuminen **taloudelliseen toimintaan sekä elinkeinoja**, luonnonvaroja ja taloutta koskevaan päätöksentekoon on parantunut.
- Naisten ja tyttöjen **seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut ovat parantuneet** sekä heidän oikeus päättää omasta terveydestään ja kehostaan toteutuu.
- Naisten ja tyttöjen **perus- ja toisen asteen opetuksen sekä ammatti- ja korkeakoulutuksen** saatavuus, laatu ja sukupuolisensitiivisyys ovat parantuneet **sihen tähtäävillä erityistoimilla**.
- Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan **väkivallan, hyväksikäytön ja ihmiskaupan** vastaiset toimet ja tukipalvelut ovat parantuneet ja/tai lisääntyneet.
- **Naisjärjestöjen ja muiden tasa-arvotoimijoiden kyky** edistää tyttöjen ja naisten oikeuksia ja sukupuoltenvälistä tasa-arvoa on vahvistunut.
- Naisten ja tyttöjen osallistuminen **kansainvälisillä ja kansallisilla vaikuttamisfoorumeilla** on vahvistunut.
- Naisten ja tyttöjen oikeuksien toteutuminen ja suojele konfliktialueilla on vahvistunut sekä heidän osallistuminen konfliktien ratkaisuun ja rauhanrakentamiseen **1325-päätöslauselman** mukaisesti on varmistettu.

PAINOPISTE II: KEHITYSMAIDEN TALOUSELÄMÄ ON LISÄNNYT TYÖPAIKKOJA, ELINKEINOJA JA HYVINVOINTIA

Hanke/ohjelma kohdentuu painopistealueeseen II kun sen tavoitteena (outcome-taso) on esimerkiksi jokin tai useampi seuraavista:

- **Kestävä taloudellinen kehitys**, taloudellisen toiminnan tuottavuuden kasvu, monipuolistuminen tai resurssitehokkuus, kasvanut kauppa tai muu kansainvälinen taloudellinen yhteistyö tai investoinnit.
- Lisääntyneet ihmisarvoiset **työpaikat tai toimeentulomahdollisuudet**.
- Parempi **liiketoimintaympäristö**, vahvemmat **talouden instituutiot, vastuullinen yritystoiminta** tai elinkeinojen (ml. maa- ja metsätalous) tai **arvoketjujen kehittyminen**.
- **Vahvistuneet yritystoimintaa tukevat palvelut**, esimerkiksi rahoitus-, infrastruktuuri-, kuljetus-, varastointi-, tietoliikenne- tai työvoimapalvelut tai työmarkkinoihin liittyvät sosiaaliturvapalvelut.
- **Tutkimus, teknologia tai innovaatiot** tai niiden hyödyntäminen hyvinvoinnin lisäämiseksi tai **parempi osaavan työvoiman saatavuus**.
- Kehitysmaiden **osallistuminen kauppaneuvotteluihin**.

- **Lisääntyneet liikekumppanuudet** tai lisääntynyt **tietoisuus taloudellisesta kehityksestä** tai taloudellisista yhteistyömahdollisuuksista eri toimijoiden välillä tai Suomen ja kehitysmaiden välillä.

PAINOPISTE III: YHTEISKUNTIEN DEMOKRAATTISUUS JA TOIMINTAKYKY ON VAHVISTUNUT

Hanke/ohjelma kohdentuu painopistealueeseen III kun sen tavoitteena (outcome-taso) on esimerkiksi jokin tai useampi seuraavista:

- **Vahvistunut perusta rauhanomaisille yhteiskunnille**, rauhanrakentamisen, konfliktinehkäisyn tai kansallisten dialogien tukemisen kautta.
- **Vahvistunut demokratia, tilivelvollisuus ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus** vahvistamalla poliittisten elinten tilivelvollisuutta, kansalaisyhteiskunnan vaikuttamismahdollisuuksia tai median toimintaedellytyksiä.
- **Vahvistunut oikeusvaltio** vahvistamalla oikeuslaitoksen ja valvontainstituutioiden toimintakykyä ja riippumattomuutta, lisäämällä oikeuspalveluiden saatavuutta, tai ihmisoikeuksiin perustuvaa lainsäädäntövalmistelua ja toimeenpanoa.
- **Vahvistunut julkishallinnon kapasiteetti tuottaa laadukkaampia palveluita, jotka ovat kaikkien saatavilla** tukemalla uudistuspolitiikkoja, suunnittelua ja budjetointia sekä edistämällä tilivelvollisuutta.
- **Parantunut koulutuksen laatu ja saatavuus** tukemalla opetusalan kehittämissuunnitelmia ja –hankkeita.
- **Vahvistunut kansallinen rahoituspohja** tukemalla tehokasta ja oikeudenmukaista verotusta ja verotulojen käyttöä julkisten palveluiden rahoittamiseksi, vahvistamalla julkista taloushallintoa, ehkäisemällä korruptiota ja laittomia rahavirtoja.

PAINOPISTE IV: RUOKATURVA SEKÄ VEDEN JA ENERGIAN SAATAVUUS OVAT KOHENTUNEET JA LUONNONVAROJA KÄYTETÄÄN KESTÄVÄMMIN

Hanke/ohjelma kohdentuu painopistealueeseen IV kun sen tavoitteena (outcome-taso) on esimerkiksi jokin tai useampi seuraavista:

- Vahvistunut **ruokaturva** ja/tai **maatalouden** ja **kalatalouden** tuottavuus.
- Laadukkaat **vesihuoltopalvelut** maaseutu- ja/tai kaupunkialueilla.
- Ympäristöllisesti ja terveydellisesti turvallinen **sanitaatio** ja/tai **jätevesien käsittely**.
- Laadukkaat **energian** tuotantoon ja jakeluun liittyvät palvelut.
- Kestävä **metsävarojen** käyttö, ml. metsäkadon sekä laittomien hakkuiden ja puukaupan torjunta (FLEGT).
- Kestävä **luonnonvarojen** (maaperä, maaekosysteemit ja vesivarat) käyttö ja suunnittelu ja/tai luonnonvarojen suojeleminen.
- **Ilmastonmuutoksen** hillintä ja/tai siihen sopeutuminen, ml. REDD+, ilmastoälykäs maatalous ja uusiutuva energia.
- **Parantunut hallinto**, joka liittyy luonnonvarojen hallintaan ja omistukseen ja/tai maatalous-, vesi/sanitaatio- ja energiasektorien kehittämiseen.

IHMISOIKEUSPERUSTAISEN LÄHESTYMISTAVAN TOTEUTUMINEN

Kohdassa kartoitetaan hankkeen/ohjelman tavoiteltu ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan taso. Tasot perustuvat ulkoasiainministeriön yleisohjeeseen ihmisoikeusperustaisesta lähestymistavasta kehitysyhteistyöhön (Human Rights Based Approach in Finland's Development Cooperation, Guidance Note, 2015).

Ihmisoikeussokea

Interventiossa ei huomioida ihmisoikeuksia: toimintaympäristön ihmisoikeustilannetta ja intervention mahdollisia kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia ei ole arvioitu.

Ihmisoikeussensitiivinen – ihmisoikeuksien toimeenpano osana intervention prosesseja

Ihmisoikeusperiaatteet ohjaavat intervention suunnittelua, toimeenpanoa, seuranta ja arviointia. Ihmisoikeustilanteesta on tehty arvio, sen varmistamiseksi ettei interventio suoraan tai välillisesti luokkaa ihmisoikeuksia, eikä edistä tai vahvista syrjintää ylläpitäviä rakenteita, normeja tai käytäntöjä. Intervention eksplisiittisenä tavoitteena ei ole ihmisoikeuksien edistäminen. Interventiossa voi olla tavoitteita, jotka liittyvät oikeudenhaltijoiden tai vastuunkantajien kapasiteetin vahvistamiseen edistää. Intervention toimintoihin voi sisältyä vaikuttamistyötä.

Ihmisoikeusprogressiivinen – ihmisoikeusperiaatteet ohjaavat intervention prosesseja ja ihmisoikeuksien edistäminen on nivottu osaksi intervention odotettuja tuloksia

Intervention prosessit noudattavat ihmisoikeusperiaatteita. Intervention tavoitteena on edistää tiettyjen ihmisoikeuksien toteutumista ja vahvistaa näiden kunnioitusta ja suojaa. Intervention toiminnot ja odotetut tulokset on suunniteltu vastaamaan eri vastuunkantajien ja oikeudenhaltijoiden tarpeita ja kapasiteettivajeita, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta. Eriteltyä tietoa käytetään ja analysoidaan systemaattisesti intervention suunnittelussa ja tulosten seurannassa. Interventiolla ei kuitenkaan pyritä kokonaisvaltaisesti puuttumaan ihmisoikeushaasteiden taustalla vaikuttavaan lainsäädäntöön, normeihin, tapakulttuuriin ja käytäntöihin. Interventiossa voi olla tavoitteita, jotka liittyvät kapasiteetin vahvistamiseen tai vaikuttamistyöhön.

Ihmisoikeustransformatiivinen – ihmisoikeudet ohjaavat intervention prosesseja ja tavoitteiden asettamista. Intervention puitteissa vahvistetaan oikeudenhaltijoiden ja vastuunkantajien kapasiteettia ja vaikutetaan ihmisoikeuksien edistämiseksi

Interventiolla pyritään saamaan aikaan yhteiskunnallisia muutoksia, joilla edistetään ihmisoikeuksien toteutumista. Tavoitteena on poistaa syrjiviä lainsäädäntöjä ja normeja, sekä muuttaa käytäntöjä ja tapoja, jotka estävät ihmisoikeuksien täysmääräisen toteutumisen. Ihmisoikeudet ohjaavat intervention prosesseja ja tavoitteiden asettamista. Interventio sisältää myös aktiivista vaikuttamistyötä, sekä toimintoja, joiden avulla pyritään tehokkaasti vahvistamaan oikeudenhaltijoiden ja vastuunkantajien omaa kapasiteettia edistää ihmisoikeuksia. Tilivelvollisuutta korostetaan suunnittelussa ja interventiossa on selkeästi määritelty vastuunkantajien velvollisuudet ja oikeudenhaltijoiden oikeudet. Aktiivista ja strategista poliittista vuoropuhelua relevanteista ihmisoikeushaasteista käydään osana interventiota.

HAAVOITTUVASSA ASEMASSA OLEVAT HENKILÖT OSANA HANKKEEN/OHJELMAN HYÖDYNAAJIA

Kohdassa kartoitetaan ne haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, jotka ovat hankkeen/ohjelman hyödynsääjiä. Kohdassa ilmoitetaan myös jos hankkeessa/ohjelmassa toimeenpannaan, edistetään tai huomioidaan vammaisten henkilöiden oikeuksia ja/tai osallistumismahdollisuuksia.

Ohjeet hankkeille/ohjelmille, joissa on vammaisia henkilöitä on hyödynsääjinä:

Erityinen vammaishanke: Hankkeen päätavoitteena on vammaisten oikeuksien ja aseman vahvistaminen ja/tai hankkeen päähyödynsääjinä ovat vammaiset henkilöt. Hankkeen budjetista 100 % käytetään näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Hanke voi keskittyä esimerkiksi lainsäädäntöön, kapasiteetin vahvistamiseen, peruspalveluiden saatavuuteen, osallistumis- sekä vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen, työllisyyteen, toimeentuloon, infrastruktuuriin, asenteiden muokkaamiseen tai tiedon keräämiseen.

Erillinen vammaiskomponentti: Hankkeen päätavoitteena ei ole vammaisten henkilöiden oikeuksien tai aseman edistäminen. Hankkeessa on kuitenkin erillinen komponentti, jossa keskitytään vammaisten oikeuksien tai osallistumismahdollisuuksien edistämiseen hankkeen päätavoitetta koskevalla toimialalla. Komponentilla on budjetti.

Hankkeessa on huomioitu esteettömyyskysymyksiä: Hankkeessa ei ole erillisiä vammaistavoitteita eikä välttämättä erillistä budjettia. Hankkeessa on kuitenkin toimintoja, jotka edistävät tai mahdollistavat vammaisten osallistumisen ja hankkeesta hyötymisen esimerkiksi osallistamalla vammaisia hankkeen suunnitteluun, toimeenpanoon ja seurantaan. Hanke voi myös edistää vammaisten osallistumista esimerkiksi poistamalla tai minimoimalla osallistumiseen liittyviä esteitä tai esteettömällä viestinnällä.

Vammaisrahoituksen osuus

Arvioitu vammaisrahoituksen osuus ilmoitetaan prosenttiosuutena hankkeen/ohjelman kokonaisrahoituksesta. Kohdassa ilmoitetaan myös rahoituksen jakautuminen eri vuosille.